IL-QORTI TAL-APPELL KRIMINALI

Onor. Imħallef Dr. Aaron M. Bugeja M.A. (Law), LL.D. (melit)

Illum 10 ta' Settembru 2020

Appell numru 113 tal-2020

Il-Pulizija
vs.
Christian DEMANUELE

Il-Qorti:

1. Dan huwa appell minn sentenza mogħtija mill-Qorti tal-Maġistrati (Malta) nhar is-6 ta' Lulju 2020 fil-konfront ta' Christian DEMANUELE detentur tal-karta tal-identità bin-numru 66176M fejn ġie mixli:

   Talli b'diversi atti magħmula minnu li jiksru l-istess disposizzjoni tal-Liġi u li ġew magħmula b'diversi atti maghmulin fi zminijiet differenti, izda li jiksru l-istess disposizzjoni tal-Ligi u li gew maghmula b'rizoluzzjoni wahda f'Malta fis-snin 2010, 2011, 2012 u 2013 :

   1. Wettaq frodi b'eghmil qarrieqi billi, b'mezzi kontra l-Ligi jew billi ghamel uzu t'ismijiet foloz, jew ta' kwalifiki foloz, jew billi inqeda

b'qerq iehor, ingann, jew billi wera haga b'ohra sabiex igieghel titwemmen l-ezistenza t'intraprizi foloz, jew ta' hila jew setgha fuq haddiehor, jew ta' krediti immaginariji, jew sabiex tqanqal tama jew biza' dwar xi grajja kimerika, biex jaghmel qliegh ghalih jew ghal persuni ohra, ta′ aktar minn elfejn, tliet mija u disgha u ghoxrin euro u sebgha u tletin centezmu (€2329.37) ghad-dannu ta′ Tanya Attard (€48,100);

2) U aktar talli, fit-28 ta′ Lulju 2009, jew fil-granet li jigu qabel jew wara din id-data ghamel falsifikazzjoni f′att awtentiku u pubbliku, jew fi skrittura kummercjali jew ta′ bank privat, b′falsifikazzjoni jew b′tibdil fl-isktrittura jew fil-firem, billi holoq pattijiet, disposizzjonijiet jew obbligi foloz jew helsien minn obbligi, jew billi dahhal dawn il-pattijiet, disposizzjonijiet, obbligi jew helsien minn obbligi f′dawn l-atti jew skritturi wara li gew iffurmati, inkella billi zied jew biddel klawsoli, dikjarazzjonijiet jew fatti, illi dawk l-atti jew skritturi kellhom ikollom fihom jew kellhom jippruvaw;

3) U aktar talli fl-istess data, hin lok u cirkostanzi xentement ghamel uzu mill-istess atti, skritturi jew kitba falza.

4) Il-Qorti giet mitluba wkoll sabiex fil-kaz ta′ sejbien ta′ htija tikkundanna lill-akkuzat ghall-hlas ta′ spejjez li jkollhom x′jaqsmu mal-hatra ta′ esperti jew periti fil-proceduri hekk kif ikkontemplat fl-artikolu 533 tal-Kapitlu 9 tal-Ligijiet ta′ Malta.

2. Permezz tas-sentenza aktar ′il fuq imsemmija, il-Qorti tal-Maġistrati (Malta) bħala Qorti ta′ Ġudikatura Kriminali, wara li rat l-Artikoli 18, 183, 184, 308, u 310(1)(b) tal-Kapitolu 9 tal-Liġijiet ta' Malta, sabet lill-imputat ħati tal-imputazzjonijiet miġjuba kontra tiegħu u kkundannatu għal perjodu ta′ tliet snin priġunerija li minnhom irid jitnaqqas il-perjodu li huwa għamel taħt arrest preventiv in konnessjoni ma dawn il-proċeduri. Inoltre, b′applikazzjoni tal-artikolu 532A tal-Kodiċi Kriminali ordnat lill-ħati jħallas is-somma ta′ tmienja u erbgħin elf euro (€48,000) fi żmien tliet snin lil Tanya Attard. B′applikazzjoni tal-artikolu 533 tal-Kodiċi Kriminali ikkundannat lill-ħati jħallas is-somma ta′

tminn mija disa u għoxrin euro ħamsa u erbgħin ċenteżmi (€829.45) rappreżentanti l-ħlas tal-espert nominat. Il-Qorti finalment iddeċidiet li ma tieħu ebda provvediment in kwantu għall-ordni tal-iffriżar u dan peress li r-rapport baqa' qatt ma ġie preżentat fl-atti.

3. Illi minn din is-sentenza Christian DEMANUELE interpona appell fejn talab lil din il-Qorti tħassar, tirrevoka u tannulla s-sentenza hawn fuq imsemmija u minflok li tilliberah minn kull ħtija u piena; u sussidjarjament fil-każ li l-Qorti xorta waħda ssib ħtija fl-appellant, timmodifika l-istess sentenza appellata billi tirrevoka l-piena tal-priġunerija u minflok tinfliġġi piena alternattiva għal dik karċerarja. Ir-raġunijiet miġjuba minnu għal tali talbiet huma, fil-qosor, is-segwenti : -

   a. L-appellant ma kienx ħati tar-reati li tagħhom instab ħati. Huwa ma ħarab minn ebda responsabbilita li huwa kellu; anzi offra soluzzjoni għall-din il-vertenza;
   b. Ċerta evidenza miġjuba minnu ma ingħatatx il-piż meħtieġ mill-Qorti;
   c. Mart l-appellant, Denise Demanuele nee Camilleri kienet dik li tat bidu għall-dawn il-proċeduri kontra l-appellant, ispirata minn sens ta' vendetta kontra tiegħu, u li riedet tpattihielu akkost ta' kollox. Hija kienet direttament involuta fin-negozju tal-appellant u kienet taf eżattament l-istat u l-kondizzjoni tan-negozju tal-appellant.
   d. Denise Demanuele kienet iffirmat id-dokument li f'dan il-każ ġie allegat li kien ġie minnu falsifikat. Dan id-dokument kien ġie iffirmat minn martu fil-ħanut tagħhom waqt li kienet qed iżżomm lil bintha fuqha u ffirmat id-dokument fuq irkobbitha. Din il-firma saret f'mument ta' rabbja. L-appellant kellu bżonn dawk il-flejjes in segwitu għal biċċa negozju li marret żmerċ u li l-bejjiegħ prospettiv, raġel li jipprattika l-użura, spiċċa jheddu li jaħraqlu l-ħanut jew jeħodlu lil bintu. Kien dan l-episodju, miżmum mistur minn martu, li wasslu sabiex jagħmel ħafna pressjoni fuqha biex hi tiffirma l-garanzija bankarja. Fl-aħħar hi ffirmatha. Il-firma fuq id-dokument inkriminat kienet ta' martu u ma għamilhiex hu.

e. In-Nutar Francis Micallef, għalkemm verament ma rax lil mart l-appellant tiffirma dan id-dokument quddiemu kien midħla ta' din il-koppja u kien jaf sew il-firma ta' mart l-appellant tant li aċċetta li jipproċessa d-dokument bil-firma tagħha, li l-istess Nutar għaraf.
f. Il-firma ta' mart l-appellant ma kienetx taqbel mija fil-mija mal-firem l-oħra tagħha minħabba li hija kienet iffirmat id-dokument waqt li dan kien miżmum fuq kuxtejha. B'hekk kien hemm bidla fil-firma dovuta għal dan il-fatt. Fid-dawl ta' dan il-fatt, li ma kienx żvelat lill-espert tekniku Joseph Mallia, l-istess relazzjoni ta' dan l-espert għandha tinqara' f'dawl differenti.
g. Mart l-appellant għamel il-kwerela tagħha madwar erba' snin wara li kienet iffirmat dak id-dokument. Ir-raġuni għaliex hija għamlet din il-kwerela kienet bi tpattija, minkejja li hija tgħid li għamlet dan minħabba li l-bank kien beda jippressaha sabiex hija tħallas id-debiti kollha li kellhom mal-bank.
h. L-appellant verament kien ħoloq email account f'isem ċertu Keith Bonello. Iżda huwa għamel dan minħabba li martu kienet possessiva ħafna fil-konfront tiegħu u kienet tikkontrollalu l-affarijiet tiegħu, inkluż passwords.
i. Il-mandat tal-arrest ewropew li jħareġ kontrih kien fih ċerti difetti li kienu ġew injorati. Dan id-dokument kien inkomplet, inkluż li kien fih data ħażina. Anke s-somma ta' flus li kienet allegatament dovuta minnu lil Tanya Attard kienet indikata bħala €48,100 mentri l-figura korretta kienet €17,549. Huwa tenna li huwa kien ġie arrestat in bażi għal mandat t'arrest ewropew li kien difettuż u a differenza ta' żewġ każijiet oħra – ***Chang Rajii*** u ***Paul Attard*** huwa ma ġiex meħlus in konsegwenza għal tali żbalji.
j. Inoltre, Tanya Attard qatt ma bdiet dawn il-proċeduri kontra tiegħu. Dawn il-proċeduri inbdew minn martu in segwitu għall-kwerela li hija għamlet u għall-informazzjoni li hija tat lill-Pulizija. Ir-relazzjoni tiegħu ma Tanya Attard kienet waħda ta' ħbiberija platonika. Tanya Attard verament kienet selfitu xi flus, iżda hija għamlet dan minn jeddha mingħajr ma l-appellant ġiegħelha tagħmel dan. Għalkemm kien minnu li għall-bidu huwa kien introduċa lilu nnifsu bħala Keith Bonello, huwa kien mill-ewwel infurmaha li kien jismu Christian Demanuele. Kienet Tanya Attard li riedet tixtri l-imħabba tiegħu bil-flus li kienet tagħtih. Tanya Attard lilu qatt ma talbitu l-flus lura.
k. L-appellant jisħaq li huwa mhux frodist. Kien jispetta lill-Prosekuzzjoni tipprova dan, iżda naqset milli tagħmel dan. L-appellant bl-ebda mod ma ried jaħrab mir-responsabbilita tiegħu; anzi huwa kkopera mal-Pulizija. F'dan il-każ ġew utilizzati l-proċeduri kriminali għal skopijiet ċivili. Il-*mens rea* tal-frodi f'dan il-każ kien nieqes.

Ikkunsidrat : -

4. Illi din il-Qorti hija Qorti ta′ reviżjoni tas-sentenza tal-Qorti tal-Maġistrati u ma tbiddilx l-apprezzament tal-provi magħmul mill-Qorti tal-Maġistrati meta dik il-Qorti tkun legalment u raġonevolment korretta fl-apprezzament li hija kienet għamlet. Fis-sentenza ***Ir-Repubblika ta′ Malta vs Emanuel ZAMMIT*** deċiża mill-Qorti tal-Appell Kriminali (Sede Superjuri)[1] intqal:-

> kif dejjem gie ritenut huwa principju stabbilit fil-gurisprudenza ta' din il-Qorti li hija ma tiddisturbax l-apprezzament dwar il-provi maghmul mill-ewwel Qorti jekk tasal ghall-konkluzjoni li dik il-Qorti setghet ragjonevolment u legalment tasal ghall-konkluzjoni li tkun waslet ghaliha. Fi kliem iehor, din il-Qorti ma tirrimpjazzax id-diskrezzjoni fl-apprezzament tal-provi ezercitata mill-ewwel Qorti izda taghmel apprezzament approfondit tal-istess biex tara jekk dik l- ewwel Qorti kinitx ragjonevoli fil-konkluzjoni taghha. Jekk, izda, din il-Qorti tasal ghall-

---

[1] Tal-21 t′April 2005. Ara wkoll Ara, fost ohrajn, l-Appelli Kriminali Superjuri: ***Ir-Repubblika ta' Malta vs Domenic Briffa***, 16 ta' Ottubru 2003; ***Ir-Repubblika ta' Malta vs Godfrey Lopez*** u r-***Repubblika ta' Malta v. Eleno sive Lino Bezzina*** 24 ta' April 2003, ***Ir-Repubblika ta' Malta vs Lawrence Asciak sive Axiak*** 23 ta' Jannar 2003, ***Ir-Repubblika ta' Malta vs Mustafa Ali Larbed***; ***Ir-Repubblika ta' Malta vs Thomas sive Tommy Baldacchino***, 7 ta' Marzu 2000, ***Ir-Repubblika ta' Malta vs Ivan Gatt***, 1 ta' Dicembru 1994; u ***Ir-Repubblika ta' Malta vs George Azzopardi***, 14 ta' Frar 1989; u l-Appelli Kriminali Inferjuri: ***Il-Pulizija vs Andrew George Stone***, 12 ta' Mejju 2004, ***Il-Pulizija vs Anthony Bartolo***, 6 ta' Mejju 2004; ***Il-Pulizija vs Maurice Saliba***, 30 ta' April 2004; ***Il-Pulizija vs Saviour Cutajar***, 30 ta' Marzu 2004; ***Il-Pulizija vs Seifeddine Mohamed Marshan*** et, 21 ta' Ottubru 1996; ***Il-Pulizija vs Raymond Psaila et***, 12 ta' Mejju 1994; ***Il-Pulizija vs Simon Paris***, 15 ta' Lulju 1996; ***Il-Pulizija vs Carmel sive Chalmer Pace***, 31 ta' Mejju 1991; ***Il-Pulizija vs Anthony Zammit***, 31 ta' Mejju 1991.

Fil-kawża ***Ir-Repubblika ta′ Malta vs Domenic Briffa*** ġie mistqarr li :

> Kif gie ritenut diversi drabi, hawn qieghdin fil-kamp ta′ l- apprezzament tal-fatti, apprezzament li l-ligi tirrizerva fl- ewwel lok lill-gurati fil-kors tal-guri, u li din il-Qorti ma tiddisturbahx, anke jekk ma tkunx necessarjament taqbel mija fil-mija mieghu, jekk il-gurati setghu legittimament u ragonevolment jaslu ghall-verdett li jkunu waslu ghalih. Jigifieri l-funzjoni ta' din il-Qorti ma tirrizolvix ruhha f'ezercizzju ta' x'konkluzjoni kienet tasal ghaliha hi kieku kellha tevalwa l-provi migbura fi prim'istanza, imma li tara jekk il-verdett milhuq mill-gurija li tkun giet "properly directed", u nkwadrat fil-provi prodotti, setax jigi ragonevolment u legittimament milhuq minnhom. Jekk il- verdett taghhom huwa regolari f'dan is-sens, din il-Qorti ma tiddisturbahx (ara per ezempju Ir-Repubblika ta' Malta v. Godfrey Lopez u r-Repubblika ta' Malta v. Eleno sive Lino Bezzina decizi minn din il-Qorti fl-24 ta' April 2003, Ir-Repubblika ta' Malta v. Lawrence Asciak sive Axiak deciza minn din il-Qorti fit-23 ta' Jannar 2003, Ir-Repubblika ta' Malta v. Mustafa Ali Larbed deciza minn din il-Qorti fil-5 ta' Lulju 2002, ir-Repubblika ta' Malta v. Thomas sive Tommy Baldacchino deciza minn din il-Qorti fis-7 ta' Marzu 2000, u r-Repubblika ta' Malta v. Ivan Gatt deciza minn din il-Qorti fl-1 ta' Dicembru 1994).

> konkluzjoni li l-ewwel Qorti, fuq il-provi li kellha quddiemha, ma setghetx ragjonevolment jew legalment tasal ghall-konkluzjoni li tkun waslet ghaliha, allura din tkun raguni valida, jekk mhux addirittura impellenti, sabiex din il-Qorti tiddisturba dik id-diskrezzjoni u konkluzjoni.

5. Anke jekk din il-Qorti tistħarreġ ix-xiehda li tkun tressqet quddiem il-Qorti tal-Maġistrati, ir-rwol ta' din il-Qorti jibqa' dak ta' reviżjoni tad-deċiżjoni mogħtija mill-Qorti tal-Maġistrati. Fil-kors ordinarju tal-funzjoni tagħha, ma ssirx Qorti ta' ritrattazzjoni, u ma terġax tisma' l-każ u tiddeċiedi l-każ mill-ġdid. Id-deċiżjoni jekk l-imputat ikunx ħati jew le teħodha l-Qorti tal-Maġistrati, li għandha d-dover li tanalizza l-provi u l-argumenti legali kollha u tasal għall-konklużjonijiet tagħha.[2]

6. Din il-Qorti, b'hekk tirrevedi s-sentenza tal-Qorti tal-Maġistrati billi tara jekk u safejn, bis-saħħa tal-provi li jkunu ġew miġjuba mill-partijiet u tal-argumenti legali dibattuti quddiem il-Qorti tal-Maġistrati, setgħetx dik il-Qorti legalment u raġonevolment tasal għall-konklużjoni milħuqa minnha fis-sentenza tagħha. Biex tagħmel dan ix-xogħol ta' reviżjoni din il-Qorti, tkun trid tifli l-provi u l-argumenti miġjuba quddiem il-Qorti tal-Maġistrati u tara jekk, u safejn, b'dawk il-provi li kellha quddiemha, il-Qorti tal-Maġistrati setgħetx tasal għall-konklużjonijiet tagħha kif jidhru fis-sentenza b'mod tajjeb u skont il-Liġi.

[2] u dan sakemm ma jkunx hemm raġunijiet eċċezzjonali entro l-parametri ta' dak li jipprovdi l-artikolu 428(3)(5) tal-Kodiċi Kriminali li din il-Qorti tkun tista' tiddeċiedi hi l-meritu tal-kawża.

7. Jekk din il-Qorti tara li l-Qorti tal-Maġistrati setgħet tasal għall-konklużjonijiet li waslet għalihom skont il-provi u l-argumenti legali li kellha quddiemha, anke jekk dik ma kienetx l-unika konklużjoni li dik il-Qorti setgħet tasal għaliha, allura din il-Qorti ma tibdilx il-konklużjonijiet milħuqa mill-Qorti tal-Maġistrati. Dan peress li jekk il-Qorti tal-Maġistrati tkun għamlet xogħolha tajjeb, din il-Qorti ma tistax taqbad u tibdlilha s-sentenza tagħha, jekk mhux għax ikun hemm raġuni valida. Il-fatt biss li l-appellant ma jkunx jaqbel mal-konklużjonijiet tas-sentenza tal-Qorti tal-Maġistrati mhux biżżejjed biex din il-Qorti tibdel is-sentenza tal-Qorti tal-Maġistrati.

8. Jekk mill-banda l-oħra din il-Qorti tara li, mill-provi li nġiebu jew mill-argumenti legali imresqin quddiemha, l-Qorti tal-Maġistrati tkun żbaljat fl-apprezzament tal-provi jew fl-interpretazzjoni tal-argumenti legali imresqin quddiemha, b'mod li allura din il-Qorti tqis ma jkunx sigur u sodisfaċenti li tistrieħ fuq dawk il-konklużjonijiet, allura din il-Qorti imbagħad għandha s-setgħa u d-dmir li tibdel dik is-sentenza mogħtija mill-Qorti tal-Maġistrati, jew dawk il-partijiet minnha li jirriżultaw li jkunu żbaljati jew li ma jirriflettux il-Liġi.[3]

---

[3] Ara wkoll, fost oħrajn, l-Appelli Kriminali Superjuri: ***Ir-Repubblika ta' Malta vs Rida Salem Suleiman Shoaib***, 15 ta' Jannar 2009; ***Ir-Repubblika ta' Malta vs Paul Hili***, 19 ta' Gunju 2008; ***Ir-Repubblika ta' Malta vs Etienne Carter***, 14 ta' Dicembru 2004; ***Ir-Repubblika ta' Malta vs Domenic Briffa***, 16 ta' Ottubru 2003; ***Ir-Repubblika ta' Malta vs Godfrey Lopez*** u ***Ir-Repubblika ta' Malta vs Eleno sive Lino Bezzina,*** 24 ta' April 2003; ***Ir-Repubblika ta' Malta vs Lawrence Asciak sive Axiak,*** 23 ta' Jannar 2003, ***Ir-Repubblika ta' Malta vs Mustafa Ali Larbed***, 5 ta' Lulju 2002; ***Ir-Repubblika ta' Malta vs Thomas sive Tommy Baldacchino***, 7 ta' Marzu 2000, ***Ir-Repubblika ta' Malta vs Ivan Gatt***, 1 ta' Dicembru 1994; u ***Ir-Repubblika ta' Malta vs George Azzopardi***, 14 ta' Frar 1989; u l-Appelli Kriminali Inferjuri: ***Il-Pulizija vs Andrew George Stone***, 12 ta' Mejju 2004, ***Il-Pulizija vs Anthony Bartolo***, 6 ta' Mejju 2004; ***Il-Pulizija vs Maurice Saliba***, 30 ta' April 2004; ***Il-Pulizija vs Saviour Cutajar***, 30 ta' Marzu 2004; ***Il-Pulizija vs Seifeddine Mohamed Marshan et***, 21 ta' Ottubru 1996; ***Il-Pulizija vs Raymond Psaila et***, 12 ta' Mejju 1994; ***Il-Pulizija vs Simon Paris***, 15 ta' Lulju 1996; ***Il-Pulizija vs Carmel sive Chalmer Pace***, 31 ta' Mejju 1991; ***Il-Pulizija vs Anthony Zammit***, 31 ta' Mejju 1991.

9. Dawn il-provi pero jridu qabel xejn ikunu jirrispettaw ir-regoli tal-evidenza fi proċedimenti penali, ċjoe l-*Law of Evidence*.

10. L-artikolu 637 tal-Kodiċi Kriminali jgħid li għal dak li jirrigwarda xhieda ta' eta' minuri, xhieda tal-imputat kif ukoll ix-xhieda ta' persuni li huma klassifikati taħt l-artikolu 636 tal-Kodiċi Kriminali, fosthom persuni li jkollhom interess fil-kwistjoni li fuqha tkun meħtieġa x-xhieda tagħhom, jew fir-riżultat tal-kawża : -

    id-deċiżjoni (dwar il-kredibbilta tagħhom) titħalla fid-diskrezzjoni ta' min għandu jiġġudika l-fatti, billi jittieħed qies tal-imġieba, kondotta u karattru tax-xhud, tal-fatt jekk ix-xhieda għandiex mis-sewwa jew hix konsistenti, u ta' fattizzi oħra tax-xhieda tiegħu, u jekk ix-xhieda hix imsaħħa minn xiehda oħra, u taċ-ċirkostanzi kollha tal-każ.

11. Imbagħad l-artikolu 638 tal-Kodiċi Kriminali jagħmilha ċara li huwa fid-dover tal-Prosekuzzjoni li ġġib il-provi kollha u l-aħjar prova possibbli sabiex il-grad tal-prova tal-Prosekuzzjoni jintlaħaq b'suċċess. Jekk dawk il-provi jkunu jikkonsistu prinċipalment fil-verżjoni ta' xhud waħdieni, il-Qorti xorta waħda tista' tasal sal-grad ta' prova rikjest fi proċedimenti kriminali, jekk dak ix-xhud ikun ġie emnut; u dan peress li f'din l-eventwalita, din ix-xiehda ssir biżżejjed biex tagħmel prova sħiħa u kompluta minn kollox, daqs kemm kieku l-fatt ġie ippruvat minn żewġ xhieda jew aktar. Fil-fatt l-artikolu 638(2) tal-Kodiċi Kriminali jgħid li xhud wieħed waħdu, jekk emnut, huwa suffiċjenti sabiex fuq ix-xiehda tiegħu il-Qorti tkun tista' ssib ħtija. Dan il-prinċipju ġie kkonfermat f'diversi

każijiet li dawn il-Qrati kellhom quddiemhom fil-passat.[4] Jiġifieri huwa legalment korrett u permissibbli Qorti ta' Ġustizzja Kriminali tasal li ssib ħtija f'persuna akkużata fuq ix-xiehda ta' xhud wieħed biss.

12. In oltre kif gie ritenut mil-Qorti fl-Appell Kriminali fis-sentenza fl-ismijiet ***Il-Pulizija vs Joseph Thorne,***[5]

> mhux kull konflitt fil-provi ghandu awtomatikament iwassal ghall-liberazzjoni tal-persuna akkuzata. Imma l- Qorti, f' kaz ta' konflitt fil-provi, trid tevalwa l-provi skond il-kriterji enuncjati fl-artikolu 637 tal-Kodici Kriminali w tasal ghall-konkluzzjoni dwar lil min trid temmen u f' hix ser temmnu jew ma temmnux'.

13. F'dan il-kuntest, allura, l-akbar sfida li jkollhom il-Qrati fil-każijiet li jisimgħu hija li jiskopru l-verita storika; u dan peress li l-evidenza li tinġieb quddiemhom - kemm dik diretta, kif ukoll dik indiretta - mhux dejjem neċessarjament twassal għall-dik il-verita'. Xhud jista' jkun konsistenti kemm fil-veritajiet li jgħid, kif ukoll fil-gideb li jista' jkun qiegħed jgħid. U huwa għalhekk li jeżisti wkoll ir-reat ta' sperġur. Il-Qrati ma għandhomx is-setgħa li jaqraw l-imħuħ tan-nies. Il-Qrati jippruvaw jifhmu xi jkollhom f'moħħhom, f'qalbhom u fil-kuxjenza tagħhom in-nies li jidhru quddiemhom biss mill-kliem li jgħidu u mill-egħmil tagħhom. Il-Qrati jridu jistrieħu biss

---

[4] Ara fost oħrajn l-appelli kriminali sede inferjuri fl-ismijiet ***Il-Pulizija vs Joseph Bonavia*** ppreseduta mill-imħallef Joseph Galea Debono u datata s-6 ta' Novembru 2002; ***Il-Pulizija vs Antoine Cutajar*** ippreseduta mill-Imħallef Patrick Vella u deċiża fis-16 ta' Marzu 2001; ***Il-Pulizija vs Carmel Spiteri*** ippreseduta mill-Imħallef David Scicluna u deċiża fid-9 ta' Novembru 2011; Ara wkoll ***Ir-Repubblika ta' Malta vs Martin Dimech*** deċiża mill-Qorti tal-Appell Sede Superjuri u ppreseduta mill-Imħallfin Joseph Filletti, David Scicluna u Joseph R. Micallef u datata 24 ta' Settembru 2004.

[5] Deċiza fid-9 ta' Lulju 2003 mill-Qorti tal-Appell Kriminali Sede Inferjuri ippreseduta mill-Imħallef Joseph Galea Debono.

fuq il-provi li jkunu nġiebu quddiemhom – ċjoe l-evidenza diretta jew l-evidenza indiretta.

14. L-evidenza indiretta hi dik li prinċipalment tistrieħ fuq iċ-ċirkostanzi partikolari tal-każ. Għalkemm iċ-ċirkostanzi ma jitkelmux bħax-xhieda, u b'hekk ma jistgħux jigdbu, mill-banda l-oħra jistgħu jkunu qarrieqa. Dawn il-Qrati dejjem straħu fuq il-prinċipju li biex l-evidenza ċirkostanzjali tkun is-sies ta' sejbien ta' ħtija, din trid tkun univoka, jiġifieri li tipponta biss u esklussivament lejn direzzjoni u konklużjoni waħda u xejn ħliefha. Altrimenti, jekk iċ-ċirkostanzi jagħtu lok għal aktar minn konklużjoni waħda, il-Qorti ma tkunx tista' tistrieħ fuqhom biss biex tkun tista' ssib ħtija. Jekk ikun hemm dubju dettat mir-raġuni, il-Qorti ma tkunx tista' ssib ħtija fl-imputat jew akkużat.

15. Mill-banda l-oħra biex persuna tiġi misjuba ħatja, il-Liġi kriminali **ma teħtieġx** li din tkun stabbilita b'ċertezza assoluta. Il-Liġi tal-proċedura Maltija hija imnisla mis-sistema Ingliż fejn huwa meħtieġ li biex Qorti ta' Ġustizzja Kriminali tkun tista' ssib ħtija f'akkużat, il-Prosekuzzjoni tkun trid irnexxielha tipprova l-każ tagħha lil hinn minn kull dubju dettat mir-raġuni in bażi għall-provi imresqa minnha. Jekk id-Difiża tipprova l-punt tagħha fuq bażi ta' probabbilita, jew tislet argument, inkluż mill-provi tal-Prosekuzzjoni stess, u jirnexxielha ddaħħal dubju dettat mir-raġuni, allura l-Qorti ma tkunx tista' ssib ħtija fl-akkużat.

16. Il-Qorti tkun tista' tasal għal din il-konklużjoni biss wara li tkun għarblet il-provi ammissibbli kollha li jkunu tressqu quddiemha, jiġifieri kemm l-evidenza ordinarja kif ukoll dik esperta, kemm dik diretta u kif ukoll dik indiretta. Fl-aħħar mill-aħħar dik il-Qorti trid tkun żgura moralment, *sure* fis-sistema Legali Ingliż,[6] li l-każ seħħ skont kif tkun qed tipprospetta l-Prosekuzzjoni *lil hinn minn kull dubju dettat mir-raġuni.* Dan huwa l-ogħla livell ta' prova li l-Liġi teħtieġ biex tinstab ħtija; livell li huwa anqas miċ-ċertezza assoluta, iżda li huwa ogħla mill-bilanċ tal-probabbilitajiet.

17. Fil-każ Ingliż ***Majid,***[7] Lord Moses stqarr hekk :

> Judges are advised by the Judicial Studies Board, as they have been for many years, to direct the jury that before they can return a verdict of guilty, they must be sure that the defendant is guilty.

18. Inoltre, fil-ktieb tagħhom ***The Modern Law on Evidence,*** Adrian Keane u Paul McKeown[8] jgħidu s-segwenti : -

> In the wake of difficulties encountered with the formula of proof beyond reasonable doubt, Majid makes it clear that the direction on the criminal standard must adhere to the formula of proof by being "sure", in accordance with the longstanding advice given to judges by the Judicial Studies Board. That advice currently contained in the Crown Court Bench Book, is simply that the prosecution prove their case if the jury, having considered all the relevant evidence, are sure that the accused is guilty. Further explanation is described as 'unwise'. If the jury are not sure then, they must find the accused not guilty.

19. Meta jiġi biex ifisser dan il-grad ta' prova fi proċedimenti kriminali, l-Imħallef William Harding kien xi drabi jirreferi għal dal-kunċett bħala l-prinċipju **<u>tas-sikurezza</u>**. Hekk per eżempju fl-appell

[6] ***R v Majid***, 2009, EWCA Crim 2563, CA at 2
[7] ibid.
[8] Oxford University Press, 2012, p. 106 – 108.

kriminali fl-ismijiet ***Il-Pulizija vs Joseph Peralta*** deċiża mill-Qorti Kriminali nhar il-25 t'April 1957 dik il-Qorti kienet qalet li f'dak il-każ, in bażi għall-provi miġjuba quddiemha hija setgħet tasal **b'sikurezza** għall-konklużjoni fir-rigward tal-istat tal-imputat, liema stat fattwali kellu jiġi pruvat in bażi għal suffiċjenza probatorja lil hinn minn kull dubju dettat mir-raġuni. B'hekk dik il-Qorti ġja fl-1957 kienet irrikonoxxiet l-ekwivalenza bejn l-istat mentali ta' sikurezza mas-suffiċjenza probatorja lil hinn minn kull dubju dettat mir-raġuni, kif ukoll illum rifless fil-ġurisprudenza l-aktar reċenti fl-Ingilterra u Wales.

20. U huwa biss meta jkun hemm **id-dubju veru, bażat fuq ir-raġuni, fuq is-sens komun u fuq il-buon sens, ċjoe d-dubju li jibqa' jippersisti wara li jsir stħarriġ dettaljat u b'attenzjoni, b'diliġenza u b'mod imparzjali tal-provi u l-argumenti kollha li jkunu ġew imresqin mill-Prosekuzzjoni u mid-Difiża** li mbagħad, jekk jibqa' jippersisti dan id-dubju, jkun jista' jingħad li dak il-livell ta' sikurezza, ossija suffiċjenza probatorja lil hinn minn kull dubju dettat mir-raġuni ma jkunx intlaħaq; u li allura bħala konsegwenza, il-Qorti ma tkunx tista' tiddikkjara lill-ħati tal-akkużi miġjuba kontrih.

21. Meta l-partijiet fi proċeduri penali, jagħżlu li jresqu prova, huma jridu jissodisfaw il-*best evidence rule*, ċjoe jridu jresqu l-aħjar prova li tkun tista' tiġi preżentata fil-każ konkret. Fis-sentenza fl-ismijiet ***Ir-Repubblika ta' Malta vs George Spiteri*** deċiża mill-Qorti tal-Appell Kriminali, ġie ritenut is-segwenti:

Huwa principju fondamentali fil-process kriminali li l-ligi tesigi li kull min jrid jipprova xi haga, ghandu jressaq l-ahjar prova, u dan jista' biss jaqa' fuq prova sekondarja kemm il-darba din l-ewwel jew l-ahjar prova mhiex disponibbli. Hu veru wkoll, izda, li min ghandu jiggudika jista', skond il-ligi, u minkejja dan il-principju fondamentali appena msemmi, joqghod fuq ix-xhieda anke ta' persuna wahda jekk b'dak li tghid din il-persuna, jikkonvinci lill-gudikant sal-grad tal-konvinciment morali mill-htija tal-persuna akkuzata.

L-prova indizzjarja trid tkun wahda assolutament univoka, li tipponta biss minghajr dubju dettat mir-raguni lejn fatt jew konkluzzjoni wahda. Ovvjament jekk fatt jew cirkostanzi jistghu ragjonevolment jinghataw aktar minn tifsira jew interpretazzjoni wahda, tkun li tkun, allura dik ma tkunx prova ndizzjarja tajba, skond il-ligi, sabiex in bazi taghha tista' tinstab htija. Kif tghid u titlob il-ligi, biex prova ndizzjarja tigi ammessa bhala prova valida fis-sens li wiehed jista' ragjonevolment jasal ghall-konkluzzjoni tieghu ta' htija in bazi taghha bla ebda dubju dettat mir-raguni, irid ikun moralment konvint minn dan ir-rekwizit ta' l-univocita' taghha, cioe' li dik il-prova tfisser biss u xejn aktar li l-akkuzat huwa hati ta' dak addebitat lilu w, allura, kull dubju ragjonevoli fir-rigward ghandu jmur favur l-akkuzat skond il-ligi.

Wiehed ghandu jkun ferm attent fl-apprezzament u nterpretazzjoni tal-prova ndizzjarja ghaliex ghalkemm din hi prova ferm importanti, u kultant anke aktar mill-prova diretta, pero', din hi prova li facilment tista' tqarraq lil dak li jkun qed jghamel l-interpretazzjoni w apprezzament taghha.[9]

22.In oltre u aktar reċentement fis-sentenza ***Il-Pulizija vs Cyrus Engerer,*** il-Qorti tal-Appell Kriminali rriteniet illi :

Biex wiehed jistabilixxi jekk l-provi cirkostanzjali huma univoci wiehed irid jara l-assjem ta' dawn ic-cirkostanzi migjuba bhala prova u li dan il-konvinciment morali huwa wiehed ibbazat sal-grad rikjest tal-prosekuzzjoni tac-certezza morali (u mhux dik assoluta) jew il-prova lil hinn minn kull dubbju dettat mir-raguni. In oltre il-konkluzjoni biex tkun univoka mhux necessarjament trid tkun l-uniku xenarju li jista jintlahaq izda trid tkun l-unika wahda li tista twassal ghal htija b'mod ragonevoli kontra dak li jkun. Fi kliem iehor jekk jinholoq dubbju dwar l-univocita tal-provi cirkostanzjali liema xenarju alternattiv ma jkunx wiehed ragonevoli, dan ma jistax iwassal sabiex il-Qorti tillibera a bazi tan-nuqqas ta' univocita.[10]

---

[9] Deċiża nhar il-5 ta' Lulju 2002 mill-Imħallfin Noel Arrigo, Joseph A. Filletti u Patrick Vella.
[10] Deċiża nhar it-8 ta' Mejju 2014 mill-Imħallef Michael Mallia.

23. Illi f'dan il-każ, huwa importanti wkoll li din il-Qorti tirreferi għar-regola tal-*hearsay* u kif din tiġi applikata fil-kamp penali Malti. Dan peress li parti mix-xiehda prodotti f'dan il-każ jistrieħu esklussivament fuq dak li qalulhom il-protagonisti f'dan il-każ.

24. L-artikoli 598 u 599 tal-Kodiċi ta' Organizazzjoni u Proċedura Ċivili (Kap 12) li jirregolaw il-*hearsay evidence*, u reżi applikabbli fi proċedimenti quddiem Qrati ta' Ġustizzja Kriminali bis-saħħa tal-artikoli 520(1)(d) u 645 tal-Kodiċi Kriminali jgħidu kif ġej:

> **598.** (1) Bħala regola, il-qorti ma tiħux qies ta' xiehda dwar fatti li x-xhud igħid li ġie jafhom mingħand ħaddieħor jew li qalhom ħaddieħor li jista' jinġieb biex jagħti xiehda fuq dawk ilfatti.
>
> (2) Il-qorti tista', ex officio, jew fuq oppożizzjoni tal-parti, ma tħallix jew tiċhad li jsiru mistoqsijiet bi skop li jittieħdu xiehda bħal dawk.
>
> (3) Iżda l-qorti tista' ġġiegħel lix-xhud li jsemmi l-persuna li mingħandha jkun sar jaf il-fatti li għalihom jirriferixxu dawk ilmistoqsijiet.
>
> **599.** Il-qorti tista', skont iċ-ċirkostanzi, tippermetti xiehda fuq kliem ħaddieħor u tieħu qies tagħha, meta dan l-istess kliem ħaddieħor ikollu, fih innifsu, importanza sostanzjali, fuq il-meritu tal-kawża jew ikun jagħmel parti mill-meritu; inkella meta dan ħaddieħor ma jkunx jista' jinġieb biex jixhed, u l-fatti jkunu tali li ma jkunux jistgħu jiġu ppruvati sewwa xort'oħra, l-aktar f'każijiet ta' twelid, ta' żwieġ, ta' mewt, ta' assenza, ta' servitù, ta' rjieħ ta'immobbli, ta' pussess, ta' drawwiet, ta' ġrajjiet storiċi pubbliċi, ta'reputazzjoni jew ta' fama, ta' kliem jew fatti ta' nies li mietu jew li jkunu assenti u li ma kellhom ebda interess li jgħidu jew jiktbu l-falz, u ta' fatti oħra ta' interess ġenerali jew pubbliku jew li jkunu magħrufa minn kulħadd.

25. Fil-kawża deċiża minn din il-Qorti diversament presjeduta fl-ismijiet : ***Il-Pulizija vs Janis Caruana*** tal-14 ta' Mejju 2012 mill-Imħallef Lawrence Quintano il-kwistjoni tal-*hearsay evidence* kienet ġiet indirizzata b'dan il-mod : -

21. Bir-rispett kollu, il-hearsay rule tagħna (fl-artikolu 599) mhix daqshekk riġida daqs kemm wieħed jaħseb. Fil-fatt l-ewwel parti ta' dan l-artikolu jgħid hekk:

> '599. Il-qorti tista', skont iċ-ċirkostanzi, tippermetti xiehda fuq kliem ħaddieħor u tieħu qies tagħha, meta dan l-istess kliem ħaddieħor ikollu, fih innifsu, importanza sostanzjali, fuq il-meritu tal-kawża jew ikun jagħmel parti mill-meritu; inkella meta dan ħaddieħor ma jkunx jista' jinġieb biex jixhed, u l-fatti jkunu tali li ma jkunux jistgħu jiġu ppruvati sewwa xort'oħra,'

22. Fil-fatt fil-kawża 'Joseph Mary Vella et versus il-Kummissarju tal-Pulizija' il-Qorti Kostituzzjonali nhar it-13 ta' Jannar 1988 qalet hekk:

> 'Issa, fil-każ preżenti, si tratta ta' depożizzjoni ta' xhud dwar x'qallu ħaddieħor li ma jistax jiġi prodott minħabba li x-xhud ġie marbut bis-sigriet professjonali fuq l-identita' ta'dan il-ħaddieħor. Ċertament il-klem ta' dan il-ħaddieħor jistgħu, fiċ-ċirkostanzi tal-każ, ikollhom importanza sostanzjali fuq il-mertu tal-kawża. Għalhekk il-Qorti ma tara l-ebda raġuni l-għala għandha tiddipartixxi millkonlużjoni tal-ewwel qorti (li tħalli lil dan ix-xhud jiddeponi).'

23. Ukoll fl-Ingilterra u f'Wales ir-regola tal-hearsay m'għadhiex stretta daqsa qabel. Il-Qorti Ewropea Dwar id-Drittijiet tal-Bniedem fil-każ ' Al-Khawaja and Tahery versus the United Kingdom' tal-15 ta' Diċembru 2011 (deċiżjoni tal-Grand Chamber) qalet hekk f'pargrafu 130:

> 'However, the Court notes that the present cases have arisen precisely because the legal system in England and Wales has abandoned the strict common law ruel against hearsay evidence. Exceptions to the rules have been created, notably in the 1988 and 2003 Acts, which allowed for admission of ST's statement in Al-Khawaja's case and T's statement in Tahery's case.'

24. Fil-każ ta' Al-Khawaja, ST kienet għamlet rapport lill-Pulizija numru ta' xhur sewwa wara li kienet allegatament assaltata minn tabib. ST għamlet suwiċidju qabel il-ġuri. L-Imħallef li ppresieda ħalla li jinqara r-rapport waqt il-ġuri u ta direzzjonijiet appożiti. (Ara paragrafi 9 -19 tal-istess sentenza). Il-Grand Chamber ma sabitx vjolazzjoni talartikolu 6 (ara par.158 tas-sentenza).

25. Issa, jekk wieħed janalizza s-sitwazzjoni fil-każ li jinsab fil-preżent quddiem il-Qorti, ir-rapport bl-ebda mod ma jgħid li min għamel ir-rapport dwar is-serqa indika lill-appellant. Kieku kien hekk ir-rapport kien ikun prova li sar it-tali kliem iżda mhux prova li l-appellant wettaq is-serqa għalkemm l-istess rapport kien ikun jista' jintuża biex jikkorobora provi oħra. (Ara: Subramianiam v Public Prosecutor (1956) 1.W.L.R.956 at 969, PC).2 Fir-rapport odjern m'hemmx xi allegazzjoni bħalma ma għamlet ST fil-każ 'Al-khawaja vs UK' jew xi sitwazzjoni simili għal dak li aċċettat il-Qorti Kostituzzjonali. Hawn għandna biss rapport li saret is-serqa, ta' xhiex, fejn u meta. Min għamel ir-rapport mhux Malti, ma semma lil ebda persuna bħala suspettat, u ma jistax joqgħod jinġieb Malta biex jikkonferma li saret serqa ta' laptop. Terġa' min għamel irrapport ma joqgħodx f'xi pajjiż fil-viċin.

26. Għalhekk il-Qorti, wara li rat iċ-ċirkostanzi tal-każ, u wara li rat l-artikolu 599 tal-Kap 12 res applikabbli għall-Kap 9, qed tiddeċiedi li fil-proċess teżisti prova li hija ammissibbli. Ir-rapport huwa prova li saret is-serqa u ta' xejn aktar.

26. Oltre minn hekk fis-sentenza tal-Qorti Kriminali deċiża nhar l-24 t'Ottubru 2011 fil-kawża fl-ismijiet ***Ir-Repubblika ta' Malta vs Mario Azzopardi*** ġie deċiż is-segwenti : -

Li l-artikoli relevanti dwar il-Hearsay Rule huma l-artikoli 598 u 599 tal-Kap 12 reżi applikabbli għall-Kap 9 bl-artikolu 645 tal-Kap 9.

Il-każ li mhux l-ewwel darba li ġie ċitat b'approvazzjoni dwar il-hearsay rule f'kawżi ta' natura kriminali huwa Subramaniam v. Public Prosecutor fejn insibu dan ilkliem:

> 'Evidence of a statement made to a witness by a person who is not himself called as a witness may or may not be hearsay. It is hearsay and inadmissible when the object of the evidence is to establish the truth of what is contained in the statement. It is not hearsay and is admissible when it is proposed to establish by the evidence, not the truth of the statement, but the fact that it was made. The fact that the statement was made, quite apart from its truth, is frequently relevant in considering the mental state and conduct thereafter of the witness or of some other person in whose presence the statement was made.'

Jekk wieħed jimxi mal-prinċipji ta' dan il-każ allura ċerti persuni li magħhom ikun tkellem l-allegat vittma jistgħu jkunu prodotti (per eżempju, psikologu, għalliem jew social worker, il-ġenituri jew qraba fil-qrib tal-allegat vittma). Dawn jistgħu jixhdu li l-allegat vittma tassew qal hekk. Tali xhieda hija biss prova li l-allegat vittma tassew qal hekk, iżda mhux li dak li qed jgħid l-allegat vittma huwa tassew minnu. Jekk wieħed jeżamina l-ewwel sentenza tal-artikolu 599 tal-Kap 12, wieħed jista' jikkonkludi li l-hearsay rule fil-Liġi tagħna mhix daqshekk assoluta. U filfatt hekk qalet il-Qorti Kostituzzjonali hija u tiddeċiedi il- każ 'Joseph Mary Vella et versus Il-Kummissarju tal-Pulizija' (13 ta' Jannar 1988) fejn il-Qorti kkonfermat digriet tal-Prim'Awla biex jitħalla jixhed Prokuratur Legali li kien marbut bis-sigriet professjonali. Dan tħalla jixhed mingħajr ma kellu jikxef isem it-terza persuna li kienet qaltlu biex il-fatti li fuqhom kellhom jixhed il-Prokuratur Legali. Peress li d-depożizzjoni, li tista' tkun hearsay, tista' tkun prova diretta li ntqal xi ħaġa, ma tistax tiġi esklusa flistadju tal-eċċezzjonijiet preliminari.

F'dak li huma deċiżjonijiet kriminali, il-Qrati tagħna issa ilhom sew isegwu il-prattika dwar il-hearsay rule. (Ara dwar dan il-punt: Ir-Repubblika versus Meinrad Calleja). Reċentement il-Qorti tal-Appell Kriminali diversament preseduta qalet hekk:'

> Fil-limit tal-użu li għamlet l-ewwel Qorti tal-okkorenza msemmija, ma hemm xejn irregolari. Hu ben stabbilit li waqt li prova hearsay ma hix prova tal-kontenut ta' dak li jiġi rapportat li ntqal, hi prova li dak rapportat li ntqal fil-fatt intqal fiċ-ċirkostanzi, data, post u ħin li ntqal u in kwantu tali hi ċirkostanza li meħuda ma' provi u ċirkostanza oħra tista' wkoll tikkontribwixxi għall-apprezzament li tagħmel il-Qorti.' (1 t'April 2011 'Il-Pulizija versus Fabio Schembri' preseduta mill-S.T.O. il-Prim Imħallef Dr Silvio Camilleri).

27.Apparti dan fis-sentenza mogħtija mill-Qorti tal-Appell Kriminali fil-kawża fl-ismijiet ***Ir-Repubblika ta' Malta vs Angelus Vella***, deċiża nhar it-30 ta' Lulju 2015, ir-regola dwar il-*hearsay evidence* ġiet spjegata b'dan il-mod kwantu sempliċi daqskemm ċar -

> Ilu ben stabbilit minn din il-Qorti, kif anki rilevat mill-ewwel Qorti fis-sentenza tagħha, li mhux kull relazzjoni ta' x'qal ħaddieħor tikkostitwixxi hearsay evidence iżda jekk dak rapportat hux hearsay evidence jew le jiddependi mill-użu li wieħed jippretendi li jsir minn dak rakkontat. Jekk dak rakkontat jiġi preżentat bħala prova tal-kontenut tiegħu allura dak ikun hearsay evidence u bħala tali inammissibbli iżda jekk dak rakkontat jiġi preżentat mhux bħala prova tal-kontenut tiegħu iżda bħala prova li dak li ntqal verament intqal fiċ-ċirkostanzi ta' data, post u ħin li fihom intqal allura dan ma jkunx hearsay evidence u huwa ammissibbli għal ċerti għanijiet legali legittimi bħal sabiex tiġi kontrollata x-xiehda diretta tax-xhud li l-kliem tiegħu ikun qiegħed jiġi rapportat jew, fiċ-ċirkostanzi idoneji, anki sabiex tiġi korroborata xiehda diretta oħra.

24.Fattur ieħor importanti li jitqies f'dan il-każ huwa li l-Liġi stess, qabel xejn, tafda l-eżerċizzju tal-analiżi tal-provi f'idejn il-Qorti tal-Maġistrati. Dan peress li l-Qorti tal-Maġistrati tkun fl-aħjar qagħda tqis il-provi kollha għax, normalment, tkun għexet personalment il-proċess quddiemha. Hija tkun setgħet tara u tisma' lix-xiehda jixhdu quddiemha - ħaġa li din il-Qorti ma kellhiex l-opportunita li tagħmel. U għalhekk huwa għaqli li l-Liġi tħalli prinċipalment dan l-eżerċizzju ta' analiżi u apprezzament tax-xiehda tax-xhieda f'idejn il-Qorti tal-Maġistrati; liema eżerċizzju huwa importanzi ħafna u li

din il-Qorti ttih il-piż li jixraqlu, in kwantu ma jistax jiġi disturbat kif ġieb u laħaq.

25. Anke fejn il-Qorti tal-Maġistrati, għal xi raġuni jew oħra, ma tkunx semgħet ix-xhieda kollha hi stess, xorta waħda l-Liġi tafda l-eżerċizzju tal-analiżi u deċiżjoni dwar il-fatti f'idejn il-Qorti tal-Maġistrati. Il-Qorti tal-appell xorta tibqa' Qorti tat-tieni grad, biex, fil-każijiet appellati tara jekk u safejn il-Qorti tal-Maġistrati setgħetx legalment u raġonevolment tasal għall-konklużjonijiet milħuqa minnha in bażi għall-dawk il-provi u l-argumenti legali miġjuba quddiemha. Biss, kif intqal, din il-Qorti ma taqbadx u tibdel id-deċiżjoni tal-Qorti tal-Maġistrati kif ġieb u laħaq, u dan għar-raġuni miġjuba fil-kawża ***Il-Pulizija vs Lorenzo Baldacchino*** deċiża mill-Qorti Kriminali bħala Qorti tal-Appell deċiża nhar it-30 ta' Marzu 1963 mill-Imħallef William Harding fejn intqal is-segwenti : -

> Ma hemmx bżonn jinghad li l-komportament tax-xhud (*demeanour*) hu fattur importanti ta' kredibilita (ara Powell, On Evidence, p. 505), u kien, ghalhekk, li inghad mill-Qrati Ingliżi segwiti anki mill-Qrati taghna, illi "great weight should be attached to the finding of fact at which the judge of first instance has arrived" (idem, p. 700), appuntu ghaliex "he has had an opportunity of testing their credit by their demeanour under examination".

Ikkunsidrat : -

26. Mistqarra dawn il-prinċipji regolaturi, l-Qorti tqis li l-aggravji tal-appellant, essenzjalment jistgħu jiġu sintetizzati f'erba' :

(a) L-appellant mhux responsabbli għar-reat ta' truffa minħabba n-nuqqas tal-*mens rea* da parti tiegħu. Huwa bl-ebda mod ma ried jiffroda lil Tanya Attard, li da parti tagħha l-anqas biss kienet kwerelatu. Il-prosekuzzjoni għar-reat ta' truffa f'dan il-każ nibet biss wara li kienet saret kwerela minn martu;

(b) Il-mandat tal-arrest ewropew li nħareġ kontrih kien difettuż u inkomplet; fosthom kien fih data ħażina, u s-somma ta' flus allegatament dovuta minnu lil Tanya Attard kienet indikata bħala €48,100 mentri l-figura korretta kienet €17,549. A differenza ta' żewġ każijiet oħra – ***Chang Rajii*** u ***Paul Attard*** huwa ma ġiex meħlus in konsegwenza għal dawn l-iżbalji.

(c) Huwa ma kienx ħati tar-reat ta' falsifikazzjoni tal-firma ta' martu fuq id-dokument ta' garanzija bankarja. Dan peress li martu kienet iffirmat dak id-dokument u gidbet kontrih meta qalet li ma ffirmatux hi għax kienet imħeġġa minn sens ta' vendetta kontra tiegħu;

(d) Il-piena inflitta kienet ritenuta gravuża u talab li tiġi mibdula.

27. Illi qabel xejn irriżulta li l-appellant inġieb f'Malta mir-Repubblika Ċeka in bażi għal mandat tal-arrest ewropew li nħareġ kontrih. L-appellant jilmenta li dan il-mandat, apparti li skontu ma kienx hemm bżonnu, kien difettuż u inkomplet. Jgħid li kien fih data ħażina (l-2009 ma kienx inkluż fil-mandat), u s-somma ta' flus

allegatament dovuta minnu lil Tanya Attard kienet indikata bħala €48,100 mentri l-figura korretta kellha tkun €17,549.

28. L-appellant jgħid li ġie arrestat illegalment in bażi għal dan il-mandat t'arrest ewropew difettuż u a differenza ta' żewġ każijiet oħra – ***Chang Rajii*** u ***Paul Attard*** huwa ma ġiex meħlus in konsegwenza għal tali żbalji fl-att li bih ġie arrestat u mressaq għal proċeduri kriminali f'Malta.

29. Bid-dovut rispett, l-appellant ma għandux raġun fuq dan il-punt. Il-mandat tal-arrest ewropew verament li setgħa kien redatt aħjar u verament li kellu dettalji li fil-mument meta ġie redatt xi dettalji ma kienux preċiżi. Iżda dan bl-ebda mod ma jwassal biex dan id-dokument jiġi mwarrab jew li l-appellant jiġi meħlus minn din il-Qorti.

30. Għalkemm l-appellant jilmenta li fil-każijiet ***Chang Rajii*** u ***Paul Attard*** dawn il-Qrati ddeċidew b'mod differenti u l-każ tiegħu ma ġiex deċiż fuq l-istess linja, dil-Qorti jidhrilha li l-fatti kif seħħew f'dawk iż-żewġt każijiet kienu ferm differenti minn dak ta' l-appellant. Il-paraguni, ħafna drabi, huma odjużi u hekk ġara f'dan il-każ.

31. Qabel xejn il-proċedura ta' ***Chang Rajii*** kienet proċedura t'estradizzjoni tradizzjonali bażata fuq il-Kapitolu 276 tal-Liġijiet ta' Malta u b'hekk ma kienetx proċedura ta' mandat t'arrest ewropew. Ir-regoli fir-rigward tal-mandat tal-arrest ewropew illum il-ġurnata

saru deċiżament differenti minn dawk stabbiliti f'estradizzjonijiet tradizzjonali fuq diversi livelli.

32.Il-proċedura fil-każ ta' ***Paul Attard*** kienet bażata fuq mandat t'arrest ewropew li pero kien fih żbalji sostanzjali ferm aktar serji minn dawk riskontrati f'dan il-każ. Biss biss jirriżulta li kien hemm diskrepanzi bejn il-mandat innisfu u s-SIS II alert u l-form A anness miegħu, diskrepanzi dwar fejn ġew kommessi l-allegati reati u anke żbalji dwar il-mod kif dawn l-iżbalji kien ser tentattiv sabiex jiġu sanati. Dan wassal lil Qorti rimandanti tikkonkludi li l-mandat t'arrest ewropew f'dak il-każ ma kienx in konformita ma dak rikjest mid-Deċiżjoni Kwadru regolanti l-istess mandati. Evidentement ma kienx hekk f'dan il-każ. Id-differenzi li l-appellant jilmenta dwarhom, fir-realta jitrattaw in-nuqqas tal-inklużjoni oriġinali tas-sena 2009 fil-mandat t'arrest ewropew. Kwantu għall-ammont ta' flus li l-appellant jallega li kienu indikati bħala żbaljati, dil-Qorti jidhirlha li dan kien argument soġġettiv tiegħu, li ma kienx isib sostenn fil-provi imresqa.

33.Iżda kwantu għan-nuqqas tal-inklużjoni tas-sena 2009, jirriżulta wkoll li l-appellant kien ippartecipa fi proċedura intiża li xxejjen dak l-aspett tal-mandat, quddiem il-Qorti fi Praga, fir-Repubblika Ċeka li pero ġiet miċħuda.

34.Din il-Qorti taqbel mal-interpretazzjoni mogħtija mill-Qorti tal-Ġustizzja tal-Unjoni Ewropeja fil-proċedura ta' referenza preliminari fl-ismijiet Artur Leymann u Aleksei Pustovarov tal-1 ta' Diċembru 2008 fejn, inter alia, ġie ritenut is-segwenti :

> In order to establish whether the offence under consideration is an 'offence other' than that for which the person was surrendered within the meaning of Article 27(2) of Council Framework Decision 2002/584/JHA of 13 June 2002 on the European arrest warrant and the surrender procedures between Member States, requiring the implementation of the consent procedure referred to in Article 27(3)(g) and 27(4) of that Framework Decision, it must be ascertained whether the constituent elements of the offence, according to the legal description given by the issuing State, are those in respect of which the person was surrendered and whether there is a sufficient correspondence between the information given in the arrest warrant and that contained in the later procedural document. Modifications concerning the time or place of the offence are allowed, in so far as they derive from evidence gathered in the course of the proceedings conducted in the issuing State concerning the conduct described in the arrest warrant, do not alter the nature of the offence and do not lead to grounds for non-execution under Articles 3 and 4 of the Framework Decision.
>
> 2. In circumstances such as those in the main proceedings, a modification of the description of the offence concerning the kind of narcotics concerned is not such, of itself, as to define an 'offence other' than that for which the person was surrendered within the meaning of Article 27(2) of Framework Decision 2002/584.

35. In-nuqqas fil-kuntest partikolari kien wieħed żgħir, u li ma jbiddilx is-sustanza tar-reati, tal-azzjoni jew tal-proċeduri per se, u del resto irriżultaw mill-provi li komplew jiġu miġbura matul il-prosegwiment tal-każ. Dan ma jwassalx sabiex il-mandat jitqies ineżegwibbli jew saħansitra li l-appellant jiġi meħlus minn dawn il-proċeduri kriminali li, del resto jibqgħu awtonomi.

36. Dan l-aggravju għalhekk qiegħed jiġi miċħud.

Ikkunsidrat : -

37. Kwantu għall-meritu tal-każ, din il-Qorti rat li l-Qorti tal-Maġistrati daħlet fid-dettall fl-analiżi li għamlet, kemm tal-fatti kif ukoll tal-Liġi. Kif intqal aktar il-fuq, dik il-Qorti kienet fl-aħjar qagħda li tanalizza l-fatti tal-każ peress li hi stess semgħet gran parti mix-xhieda prinċipali u setgħet tevalwa sewwa sew mhux biss dak li qalu, iżda wkoll kif qaluh u setgħet tqabbel dan ma provi oħra li nġiebu f'dan il-każ. Dik il-Qorti spjegat dettaljatament ir-raġunijiet li wasluha sabiex issib ħtija fl-appellant reat b'reat. Il-kunsiderazzjonijiet magħmula minn dik il-Qorti huma ċari u ma jħallux lok għal interpretazzjoni.

38. Dik il-Qorti kellha verżjonijiet mogħtija lilha minn Tanya Attard u Denise Demanuele fuq naħa u l-imputat, illum appellant fuq in-naħa l-oħra. Il-verżjonijiet ta' Tanya Attard u dik tal-appellant u l-verżjonijiet ta' Denise Demanuele u dik tal-appellant rispettivament ma humiex konċiljabbli fl-aspetti l-aktar importanti tagħhom. Anzi fil-partijiet l-aktar kruċjali tagħhom huma kontradittorji. Il-Qorti tal-Maġistrati għalhekk riedet tara lil min temmen u safejn tista' temnu. Imbagħad riedet tara jekk, f'dak li x-xhud ikun twemmen, b'dak li qal kienx jipprova l-elementi tar-reat kontestat lil hinn minn kull dubju dettat mir-raġuni.

39. Iżda il-mument li l-Qorti tal-Maġistrati ġiet li trid temmen il-verżjoni ta' naħa, aktar milli tan-naħa l-oħra, u l-mument li l-verżjoni li dik il-Qorti emnet rat ukoll li kienet tissodisfa l-elementi

tar-reati li bihom l-appellant kien mixli, ma kellhiex triq oħra għajr ħlief li tiddikjarah ħati.

Ikkunsidrat : -

40. Illi kwantu għall-ewwel imputazzjoni, dik il-Qorti għażlet li temmen il-verżjoni ta' Tanya Attard u ma sabitx raġuni għaliex għandha temmen il-verżjoni tal-appellant. Anzi qieset li l-verżjoni ta' Attard kienet imsaħħa minn provi oħra f'dan il-każ.

41. Fost affarijiet oħra dik il-Qorti qieset li Attard kienet ġiet ingannata sa mill-bidu nett mill-appellant – anke fuq l-aktar ħaġa bażika u fundamentali ta' persuna umana – l-identita tiegħu. Għal Tanya Attard, l-appellant ma kien ħadd ħlief Keith Bonello – persunaġġ fittiżju maħluq mill-appellant stess meta ddeċieda li jibda' jgħix ħajja doppja. Meta qieset l-assjem tal-provi, il-Qorti tal-Maġistrati emnet il-verżjoni ta' Attard, mhux biss fir-rigward tal-identita fittizja tal-appellant, iżda wkoll fir-rigward tal-mod ta' kif, meta u għaliex hija kienet "selfitu" l-ammonti ta' flus daqshekk kbar. Il-Qorti spjegat kif u f'xiex kien jikkonsisti l-ingann, ir-raġġiri u l-artifizji, dettaljatament fis-sentenza tagħha.

42. Kif ġie deċiż minn din il-Qorti presjeduta mill-Prim Imħallef Emeritus Vincent de Gaetano fl-appell kriminali ***Il-Pulizija vs. Emmanuele Ellul*** deċiża nhar l-20 ta' Ġunju 1997 : -

Pero', kif inghad, element essenzjali iehor tar-reat in dizamina huwa t-telf patrimonjali li ggarrab il-vittma bil-konsegwenti qligh ghall-agent, liema telf u qligh ikunu r-ritultat ta' Xi haga li taghmel jew tonqos milli taghmel il-vittma ghax tkun giet ingannata. In fatti t-truffa komunement tigi mqabbla mas-serq u ma' l-approprjazzjoni indebita, bid-differenza bejn it-tliet reati konsistenti fil-mod ta' kif isir it-telf u l-korrispondenti qligh. Fi kliem l-awtur appena ċitat:

"Il consenso della vittima, carpito fraudolentemente, caratterizza il reato (di truffa) e lo distingue sia dal furto che dall'appropriazione indebita. Ambedue questi reati, infatti, presuppongono il dissenso della vittima perche il primo esige l'impossessamento della cosa in contrasto col volere di colui che la detiene, mentre il secondo postula da parte del possessore un arbitraria e percio non consentita, assunzione di poteri che sono riservati al proprietario. Nella truffa, invece, l'agente, mediante aritfizi o raggiri riesce ad ottenere che la vittima si danneggi da se' : consegni una cosa, assuma un [l]obbligazione, rinunzi ad un diritto, ecc.: compia insomma un atto di disposizione pregiudizievole per il suo patrimonio e vantaggioso per altri" (OP, cit., p. 293);

43. Jekk Attard titwemmen f'dak li qalet - u l-Qorti tal-Maġistrati jirriżulta li emnitha, u din il-Qorti ma ssibx għaliex dik il-Qorti ma setgħetx tagħmel dan - ifisser li hija tat il-flus lill-appellant għax kienet emnet l-istejjer – riżultanti fittizji – li kien qiegħed jgħidilha l-appellant biex ittih il-flus. Anzi biex l-istorja tkun iktar konvinċenti l-appellant kien jgħidilha biex tiktibhom ħalli jkollha l-evidenza li turi li kienet selfitu l-flus. Verament li l-appellant ma serqilhiex il-flus – fis-sens legali tal-kelma – iżda l-Qorti tal-Maġistrati kienet korretta tqis li hija tagħthomlu biss għax sfat vitma tal-artifizji u raġġiri tiegħu. Il-Qorti tal-Maġistrati rat li Tanya Attard kienet konvinċenti u konsistenti f'dak li qalet u baqgħet sal-aħħar temmen mingħaliha li l-appellant kien Keith Bonello u mhux Christian Demanuele.

44. Meta imbagħad hija intebħet bl-identita vera tal-appellant, grazzi għall-fatt li l-Pulizija fetħulha għajnejha għal din il-verita kiefra, hija ddeċidiet li tikkwerela lill-appellant, kif jirriżulta mill-atti a fol 28 et seq. Fix-xiehda tagħha a fol 117 Tanya Attard tgħid li kienet tat madwar €48,000 lill-appellant. Fil-kwerela tagħha jirriżulta li l-ammont totali msemmi minnha kien dak ta' €48,100. In kontro-eżami hija tgħid li l-ammont li kienet tatu kien madwar €50,000. Minn naħa tiegħu l-appellant fl-istqarrija tiegħu lill-Pulizija kien qal hekk :

> M Veru li tlabt lil Tanya tisilfek madwar €18,000 biex inti tmur tiehu kura ghal mard li kellek f'rasek?
>
> T Jien naqbel fuq l-ammont li hi qed tghid, li huwa €48,100, pero ma niftakarx kif tatomli.

45. Biss issa fir-rikors tal-appell, l-appellant itenni li l-ammont dovut minnu lil Tanya Attard huwa ta' €17,549 u mhux l-€48,100 pretiż u li kien qabel miegħu fl-istqarrija rilaxxjata lill-Pulizija. Jgħid li huwa kien lest jagħmel offerta ta' ħlas tramite l-avukat tiegħu.

46. Din il-Qorti tqis li ladarba l-Qorti tal-Maġistrati emnet il-verżjoni ta' Tanya Attard u dik tal-Prosekuzzjoni relattivament għall-mument meta din ġiet infurmata dwar min kien verament l-appellant u l-istorja doppja ta' ħajtu, dik il-Qorti setgħet legalment u raġonevoment tasal li tikkonkludi li l-appellant irrenda ruħu ħati tar-reat ta' truffa fil-konfront ta' Tanya Attard, li baqgħet ma tħalset xejn mill-flus dovuti lilha, minkejja dak li stqarr li kien lest jagħmel

l-appellant u li b'hekk ġiet migduma mill-appellant kemm f'qalbha u kif ukoll f'butha.

Ikkunsidrat : -

47. Illi persuna oħra li jirriżulta li ġiet migduma f'qalbha kif ukoll f'butha, kienet mart l-appellant Denise Demanuele. Il-Qorti tista' tifhem l-argument tal-appellant li l-animu ta' din il-mara li tikkwerelah kien wieħed ta' vendetta fil-konfront tiegħu. Iżda dwar it-tieni u t-tielet imputazzjoni, l-Qorti tal-Maġistrati qieset mhux biss il-verżjoni mogħtija minn Denise Demanuele iżda wkoll il-provi l-oħra li rriżultaw fl-atti dwar din l-imputazzjoni.

48. Anke hawn il-Qorti tal-Maġistrati kellha quddiemha żewġ verżjonijiet inkonċiljabbli. Denise Demanuele tiċħad li hija ffirmat id-dokument inkriminat. L-appellant jisħaq li kienet martu li ffirmatu fil-ħanut tagħhom u fil-preżenza tiegħu meta kellha lil bintha f'id minnhom u żżomm id-dokument fuq koxxitha.

49. Il-Qorti tal-Maġistrati qieset dawn il-verżjonijiet konliġġenti u irrikonċiljabbli mal-evidenza l-oħra li hemm fl-atti, mhux l-anqas ir-relazzjoni tal-espert tekniku Joseph Mallia, nonche r-rappreżentanti tal-Bank of Valletta.

50. Il-Qorti tal-Maġistrati emnet il-verżjoni ta' Denise Demanuele in kwantu mhux biss qieset li din kienet kredibbli, iżda wkoll għax imsaħħa mir-relazzjoni teknika ta' Joseph Mallia. Għalkemm verament li dan l-espert jikkontendi li jekk persuna tiffirma fuq

koxxitha, l-ittri jistgħu jiġu xi ftit imregħdin. Iżda f'dan il-każ id-diskrepanzi bejn il-firem oriġinali ta' Denise Demanuele u dawk indikati fuq id-dokument inkriminat imorru lil hinn minn ftit differenzi minħabba instabbilita jew trehid.

51. Illi lanqas ma huwa kontestat li l-appellant għamel użu minn dan id-dokument bankarju – anzi jinsisti li huwa kellu bżonn li jieħu dawk il-flus lil hinn mill-overdraft li huwa kellu mal-Bank.

52. Il-Qorti tal-Maġistrati, meta qieset dawn il-provi kollha, inkluż l-evidenza ċirkostanzjali li torbot lill-appellant mad-dokument inkriminat u l-ħtieġa li huwa kellu biex dan id-dokument jiġi mgħoddi lin-Nutar u pproċessat mill-Bank, ikkonkludiet li temmen li Denise Demanuele ma ffirmatx dan id-dokument u li l-persuna artefiċi ta' din il-falsifikazzjoni, miċ-ċirkostanzi tal-każ, jirriżulta li kien l-appellant. Il-Qorti tal-Maġistrati, fuq il-provi li kien hemm, setgħet legalment u raġonevolment tasal li ssib lill-appellant ħati tat-tieni u t-tielet imputazzjoni f'dan il-każ.

53. Din il-Qorti ma tqisx li hemm raġunijiet li minħabba fihom tista' tibdel dik is-sentenza. L-anqas ma din il-Qorti sejra żżid wisq ma dak li qalet il-Qorti tal-Maġistrati fis-sentenza tagħha in kwantu din kienet ċara fil-kunsiderazzjonijiet magħmula u l-konklużjonijiet milħuqa minnha.

Ikkunsidrat : -

54. L-appellant jilmenta wkoll mill-piena li ġiet inflitta fuqu. Il-ġustifikazzjoni tal-piena fl-eżerċizzju tad-Dritt Penali modern hija pernjata fuq tliet prinċipji kardinali u tiffoka fuq tliet effetti prinċipali, jiġifieri l-effett :

(a) Retributtiv;
(b) Preventiv; u
(c) Riedukattiv jew rijabilitattiv tal-piena.

55. L-aspett retributtiv tal-piena huwa, skont il-ġurista Francesco Carnelutti, dak li jservi biex jirristabbilixxi moralment is-sitwazzjoni għal kif kienet qabel ma seħħet il-ħsara bil-kommissjoni tar-reat. Il-ħati jrid jagħmel tajjeb għall-azzjoni vjolattiva tad-dritt penali kommessa minnu u li tkun kisret il-paċi u trankwillita' soċjali.

56. L-aspett preventiv tal-piena huwa dak li jrid jassigura li l-piena tkun strument li bih, grazzi għal biża li s-sanzjoni li tkun tista' tingħata toħloq f'moħħ il-persuni, b'mod li dak li jkun jerġa jaħsibha darbtejn qabel ma jikkommetti reat. Fi kliem ieħor, minħabba l-biża li teħel il-piena, persuna tiġi mġegħela tixtarr sew il-konsegwenzi t'egħmilha **qabel** ma twettaq l-att kriminuż.

57. L-effett preventiv għalhekk huwa dupliċi : wieħed ta' natura ġenerali u l-ieħor ta' natura speċjali. L-effett preventiv ġenerali huwa dak li bis-saħħa tal-liġi penali li tistabbilixxi l-piena, l-kollettivita tiġi kemm jista' jkun miżmuma milli tikkommetti reati

minħabba l-biża li tinkorri fil-piena jekk tinstab ħatja. Aktar ma dik il-piena tiġi applikata fil-prattika, aktar dak l-effett preventiv ġenerali jkun laħaq il-mira tiegħu. L-aspett preventiv speċjali huwa dak li japplika għall-ħati innifsu, li jkun esperjenza fuqu personali l-effetti tal-piena, b'mod li darb'oħra jerġa jaħsibha sew qabel ma jagħżel li jikser il-Liġi. Jekk il-kollettivita titlef din il-biża mill-piena minħabba li l-Liġi penali tibda' titnaqqar fil-kwalita jew kwantita tal-piena jew inkella minħabba li l-pieni ma jiġux applikati bir-rigorosita dovuta għall-fattispecie tal-każ, allura ma jkun hemm xejn li jġiegħel lill-kollettivita milli tiddeżisti għax jekk tiddelinkwi mingħajr konsegwenza jew b'konsegwenza żgħira, isir konvenjenti għall-kollettivita' li tiddelinkwi. Dan iwassal għal proliferazzjoni ta' delinkwenza b'konsegwenzi nefasti għall-interessi tal-istess kollettivita'. Il-kollettivita' allura teħtieġ li l-piena jkollha aspett preventiv li jkun effettiv u effikaċi meħtieġ għall-eżistenza paċifika tal-istess kollettivita. Altrimenti, il-kollass.

58.Finalment hemm l-aspett riedukattiv u rijabilitattiv tal-piena, li tikkonċentra mhux daqstant fuq l-aspett tal-ħtija speċifika tal-ħati u li għaliha tkun immirata l-azzjoni repressiva tal-piena, daqskemm fuq l-aspett ta' trattament terapewtiku individwali, immirat lejn ir-rijabilitazzjoni tal-ħati. Dan l-aspett rijabilitattiv huwa kruċjali għall-kollettivita in kwantu jgħin lill-ħati jgħaddi minn proċess ta' riforma tiegħu innifsu biex jgħinu jinqata' mir-raġunijiet u l-kundizzjonijiet li jkunu wasluh biex jiddelinkwi, billi jagħraf iqum

fuq saqajh, billi jibni ħajtu mill-ġdid u ma jibqax aktar ta' theddida għas-soċjeta bħal meta kien fil-mument meta jkun iddelinkwa.

59.F'dan il-kuntest il-piena għandu jkollha effetti riedukattivi u korrezzjonali fuq il-ħati. Iżda aktar minn hekk il-ħati għandu jkollu dawk l-istrutturi maħsuba mill-Istat biex ikun jista' jwettaq dan il-perkors rijabilittativ u jiġi mgħejjun itejjeb l-imġieba tiegħu b'mod li għalhekk ikun jista' jerġa jiġi reintegrat fis-soċjeta, billi jiġi riedukat, imħeġġeġ jiżviluppa t-talenti u l-abbiltajiet tiegħu, inkoraġġit jaħdem biex ikollu biex jerġa jibni ħajtu, jkollu biex jgħix diċenti, ma jkollux għalfejn jiddelinkwi u jkollu wkoll minn fejn għad-danni li jkun ikkawża b'egħmilu. F'dan is-sens allura l-Carnelutti jtenni li l-piena hija distinta mill-kastig, għalkemm għandha effikaċja repressiva.

60.F'dawn il-proċeduri t'appell, il-Qorti trid tara jekk il-Qorti tal-Maġistrati setgħetx legalment u raġonevolment tagħti l-piena inflitta minnha ċjoe jekk kienetx żbaljata fil-prinċipju, jekk il-piena inflitta minnha kienetx taqa' fil-parametri legali, jew kienetx manifestament eċċessiva.

61.Kif ġie mistqarr mill-Qorti tal-Appell Kriminali (Superjuri) fil-kawża fl-ismijiet ***The Republic of Malta vs. Kandemir Meryem Nilgum and Kucuk Melek*** deċiża nhar il-25 t'Awissu 2005 :

> It is clear that the first Court took into account all the mitigating as well as the aggravating circumstances of the case, and therefore the punishment awarded is neither wrong in principle nor manifestly excessive, even when

taking into account the second and third grounds of appeal of appellant Melek. As is stated in Blackstone's Criminal Practice 2004 (supra):

"The phrase 'wrong in principle or manifestly excessive' has traditionally been accepted as encapsulating the Court of Appeal's general approach. It conveys the idea that the Court of Appeal will not interfere merely because the Crown Court sentence is above that which their lordships as individuals would have imposed. The appellant must be able to show that the way he was dealt with was outside the broad range of penalties or other dispositions appropriate to the case. Thus in Nuttall (1908) 1 Cr App R 180, Channell J said, 'This court will...be reluctant to interfere with sentences which do not seem to it to be wrong in principle, though they may appear heavy to individual judges' (emphasis added). Similarly, in Gumbs (1926) 19 Cr App R 74, Lord Hewart CJ stated: '...that this court never interferes with the discretion of the court below merely on the ground that this court might have passed a somewhat different sentence; for this court to revise a sentence there must be some error in principle." Both Channell J in Nuttall and Lord Hewart CJ in Gumbs use the phrase 'wrong in principle'. In more recent cases too numerous to mention, the Court of Appeal has used (either additionally or alternatively to 'wrong in principle') words to the effect that the sentence was 'excessive' or 'manifestly excessive'. This does not, however, cast any doubt on Channell J's dictum that a sentence will not be reduced merely because it was on the severe side – an appeal will succeed only if the sentence was excessive in the sense of being outside the appropriate range for the offence and offender in question, as opposed to being merely more than the Court of Appeal itself would have passed."[2]

This is also the position that has been consistently taken by this Court, both in its superior as well as in its inferior jurisdiction.

62. Mill-banda l-oħra din il-Qorti trid tagħmel l-evalwazzjoni tagħha dwar jekk il-Qorti tal-Maġistrati applikatx piena li kienet manifestament eċċessiva meta wieħed jieħu kont ukoll tal-aspetti retributtivi u preventivi tas-sentenza emessa minnha. Kif intqal aktar il-fuq fl-appell ***Kandemir*** u li ġie wkoll imbagħad ribadit fl-appell superjuri ***Ir-Repubblika ta' Malta vs. Marco Zarb***, deċiża nhar il-15 ta' Diċembru 2005, din il-Qorti bħala Qorti ta' appell ma tiddisturbax is-sentenza mogħtija mill-Qorti tal-ewwel istanza sempliċiment għaliex kienet tippreskrivi piena li kienet għola minn

dik li din il-Qorti kif komposta kienet kieku tagħti kieku kienet hi li qegħda teroga l-piena. Biex l-appell jirnexxi, kien meħtieġ li l-appellant juri li l-piena mogħtija mill-Qorti tal-Maġistrati kienet toħroġ barra mill-parametri tal-piena jew miżuri applikabbli għall-każ. Din il-Qorti ma tinterferix ma pieni li ma jkunux jidhru li huma żbaljati fil-prinċipju, għalkemm ikunu jidhru li huma pieni ħorox għal xi Ġudikanti. Biex piena mogħtija minn Qorti tal-Ewwel Istanza tkun tista' tiġi mibdula jrid jiġi pruvat li kien hemm xi żball fil-prinċipju wara l-emanazzjoni ta' dik il-piena. Il-Qorti tal-Appell Kriminali fl-Ingilterra żviluppat ukoll il-kunċett ta' sindakabilita tal-piena tal-Qorti tal-Ewwel Istanza fil-każ li din tkun eċċessiva jew manifestament eċċessiva. Biss dan ma jfissirx li sempliċiment għax sentenza tkun tidher li hija fuq in-naħa aktar severa din tkun tissodisfa dan it-test tal-eċċessivita jew eċċessivita manifesta. Anzi dik il-Qorti ttenni li appell fuq tali piena jkun jista' jiġi milqugħ jekk jirriżulta li s-sentenza tkun barra l-parametri tal-piena li tkun applikabbli :

a. għall-offiża in kwistjoni u
b. għaċ-ċirkostanzi tal-ħati

u mhux għaliex tkun piena li tkun għola minn dik li kieku l-Qorti tal-Appell kienet teroga għall-każ in kwistjoni. Dawn il-prinċipji ġew ukoll imħadnin minn din il-Qorti, kolleġjalment komposta fis-sentenza ***Ir-Repubblika ta' Malta vs Carmen Butler et*** deċiża nhar is-26 ta' Frar 2009 fejn ġie mistqarr ukoll is-segwenti :

8. Fil-verita`, dawn il-principji huma rifless tal-principju l-iehor li meta jkun hemm sentenza li tigi appellata mill-hati, il-Qorti tal-Appell Kriminali, bhala regola, ma tiddisturbax il-piena erogata mill-ewwel qorti sakemm dik il-piena ma tkunx manifestament sproporzjonata jew sakemm ma jirrizultax li l-ewwel qorti tkun naqset milli taghti importanza lil xi aspett partikolari tal-kaz (u anke, possibilment, lil xi cirkostanza sussegwenti ghas-sentenza ta' l-ewwel qorti) li kien jincidi b'mod partikolari fuq il-piena. S'intendi, kif diga` nghad, "sentencing is an art rather than a science" u wiehed ma jistax jippretendi xi precizjoni matematika jew identita` perfetta fit-tqabbil tal- fatti ta' kaz ma' iehor jew tal-piena erogata f'kaz ma' dik erogata f'kaz iehor.

63. Il-ġurisprudenza prevalenti f'dan il-kuntest, tgħallem li meta Qorti tiġi biex teroga piena trid tieħu kont taċ-ċirkostanzi kollha li jsawru l-każ, jiġifieri dawk tal-vitmi, l-interessi tal-komunita kollha kemm hi, kif ukoll dawk tal-ħati. F'dan is-sens, kemm il-ġurisprudenza lokali kif ukoll dik Ingliża tistabbilixxi li fl-eżerċiżżju ta' reviżjoni imħolli lilha, il-Qorti tal-Appell Kriminali trid tistħarreġ appell fuq il-piena inflitta kemm billi tqis iċ-ċirkostanzi kollha prevalenti li l-Qorti tal-Ewwel Istanza setgħet kienet f'qagħda li tara, kif ukoll, skont kif imsemmi fis-sentenza ***Butler*** tqis *anke, possibilment, lil xi cirkostanza sussegwenti ghas-sentenza ta' l-ewwel qorti.*

64. Issa l-Qorti tal-Maġistrati f'dan il-każ, ħadet qies tan-natura tar-reati, il-fedina penali tal-appellant, il-fatt li l-appellant kien għadu ma radd lura xejn mill-flus meħuda frawdolentement mingħand Tanya Attard, u l-anqas wera xi rimors għal dak li kien għamel u għat-tbatija li kkawża lil Tanya Attard u lil Denise Demanuele. Dik il-Qorti rat ukoll li f'dan il-każ kienu applikabbli l-pieni kif kienu dak iż-żminijiet meta seħħew ir-reati (li, kwantu għar-reat ta' truffa, kienu anqas minn dawk li huma fis-seħħ fil-preżent).

65. Kif intqal aktar il-fuq, f'dan il-każ il-Prosekuzzjoni, a benefiċċju tal-imputat appellant, addebitat dawn is-sensiela ta' reati (fir-rigward tar-reat ta' truffa) bħala li huma marbuta ma xulxin bil-kriterja li jsawru r-reat kontinwat ai termini tal-artikolu 18 tal-Kodiċi Kriminali, li għalhekk iwassal għal possibilita ta' żieda fil-piena mill-Qorti tal-Maġistrati bi grad jew tnejn, iżda b'mod li ma jingħatax piena għal kull reat ta' truffa kommess minnu.

66. Din il-formula ġuridika ġiet definita b'dan il-mod minn din il-Qorti diversament presjeduta fil-kawża fl-ismijiet ***Il-Pulizija vs Lorenzo Cuschieri*** deċiża nhar it-30 t'Ottubru 2001 :

> Ir-reat kontinwat huwa finzjoni legali krejata essenzjalment ghall-beneficcju ta' l-akkuzat b'piena indeterminata li tigi komminata biss bhala mizura esklussivament diskrezzjonali wara li jigu ppruvati bhala punibbli oltre kull dubju ragonevoli ir-reati individwali komponenti tieghu kif ukoll ippruvata l-ezistenza ta' rizoluzzjoni kriminuza wahda li tinkatena dawk ir-reati ma' xulxin. Fir-reat kontinwat innifsu ma jikkonkorrux dawk l-elementi essenzjali sabiex jista' jinghad li huwa reat b'ezistenza awtonoma. Invece huwa car li r-reat kontinwat, bhala finzjoni legali, huwa biss cirkostanza ta' fatt illi, meta tigi stabbilita, tinduci eccezzjoni ghall-konkorrenza tar-reati u l-kumulu ta' pieni relattivi.

67. Inoltre, kif ġie deċiż fl-appell fl-ismijiet ***Il-Pulizija vs Salvu Depares***, deċiża mill-Qorti Kriminali nhar is-6 ta' Marzu 1954, fil-każ ta' diversi reati kontra l-patrimonju, għall-finijiet tal-valur għandu jiġi meqjus il-valur ta' dak ir-reat li hu l-akbar fost il-valuri l-oħra.

68. Illi l-piena għal sejbien ta' ħtija għar-reat ta' truffa taħt l-artikolu 310(1)(a) tal-Kodiċi Kriminali fiż-żmien meta seħħew dawn ir-reati

- jiġifieri qabel l-introduzzjoni tal-Att XXIV tal-2014 u li ssostitwixxa dan l-artikolu 310 tal-Kodiċi Kriminali - kienet il-piena ta' priġunerija bejn tlettax il-xahar u seba' snin. Inoltre l-piena stabbilita għar-reati taħt l-artikoli 183 u 184 tal-Kodiċi Kriminali kienet dik ta' bejn tlettax il-xahar u erba' snin priġunerija.

69. Inoltre skont l-artikolu 17(b) tal-Kodiċi Kriminali persuna ħatja ta' żewġ delitti jew iżjed, li jaqgħu taħt pieni li jnaqqsu għal żmien il-libertà persunali, tiġi ikkundannata għall-piena tad-delitt l-aktar gravi biż- żieda minn terz san-nofs taż-żmien tal-pieni l-oħra kollha meħudin flimkien.

70. Meta jitqies li l-Qorti tal-Maġistati erogat piena ta' tliet snin priġunerija għar-reati kollha f'dan il-każ, inkluż bl-applikazzjoni tal-artikolu 18 tal-Kodiċi Kriminali, jirriżulta li l-piena inflitta mill-Qorti tal-Maġistrati din kienet taqa' fil-parametri tal-piena u kienet verament toqrob lejn il-minimu li setgħa jingħata f'dan il-każ, u b'hekk ma tistax titqies li kienet piena eċċessiva jew manifestament eċċessiva. Kif intqal aktar qabel, din il-Qorti ma tistax tbiddel il-piena tal-Qorti tal-Maġistrati kif ġieb u laħaq u jrid ikun raġunijiet fundati fil-fatt u fid-dritt biex dan isir. F'dan il-każ, pero ma jirriżultawx tali raġunijiet.

71. Inoltre l-Qorti tal-Maġistrati setgħet ukoll tagħmel l-ordni ta' ħlas ai termini tal-artikolu 532A tal-Kodiċi Kriminali. Kif ingħad aktar il-fuq, kontra dak li ingħad mill-appellant fl-appell tiegħu, fl-istqarrija tiegħu lill-Pulizija, u għalhekk fi żmien aktar bikri u qrib il-

kommissjoni tar-reati, l-appellant ma kkontestax li dak l-ammont ta' €48,100 kien verament dovut lil Tanya Attard.

DECIDE

Għaldaqstant għar-raġunijiet premessi, din il-Qorti qegħda tiċħad l-appell u tikkonferma s-sentenza appellata.

Aaron M. Bugeja

Imħallef